

ГУЗЕНКО Олена

*доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки
Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних
наук, доцент*

ОЦІНКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ПРОБЛЕМАТИЧНИЙ ТА ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У сучасному світі стає дедалі більше викликів і загроз безпеці людини, суспільства та держави, які набувають складніших форм, а запобігти їм або здолати їх стає майже неможливим. Зазвичай протидія таким загрозам потребує комплексного підходу та спільних зусиль різних суб'єктів національної безпеки, котра має виконувати одну з провідних форм їх захисту. Водночас, адаптування заходів зміцнення національної безпеки неможливе без підвищення та розуміння ролі економічної безпеки країни в її складі. Успішні результати функціонування економічної безпеки створюють платформу протидії загальним викликам, котрі постають перед національною безпекою взагалі. Постає питання розробки заходів зміцнення національної безпеки з урахуванням намічених цілей досягнення рівня економічної її складової, проте на першому етапі слід звернутися до огляду як правового так і проблематичного аспекту. Враховуючи існуючу воєнну агресію російської федерації проти України питання потребує вирішення з урахуванням реалійв сьогодення.

Правові, методологічні та проблематичні аспекти національної безпеки країни доволі часто виступають предметом різного виду наукових досліджень. Науковці розкриваючи проблеми національної безпеки неодноразово звертаються у сукупності до економічної безпеки через визначення існуючого взаємозв'язку між ними, проте досить обмежено подаються дослідження з позиції існуючих специфічних умов розвитку суспільства, до складу яких варто включити існуючі виклики спровоковані саме воєнними діями в країні. Серед вчених, котрі присвятили свої праці питанням національної та економічної безпеки варто відмітити таких як Н.С. Уханова [1], О.П. Дзьобаня [2], Т.Ю. Ткачук [3], Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура [4], С.В.Онищенко та О.А.Пугач [5] та інші. Незважаючи на значну кількість досліджень вдосконалення інституційних основ забезпечення національної та економічної безпеки держави, формування механізму їх забезпечення, сучасність доводить необхідність більш поглибленого взаємозв'язку між ними.

Доречно звернути увагу на той факт, що поглиблення трансформаційних процесів в Україні, котрі частково викликані воєнною російською агресією

проти України, передбачає розробку та впровадження стратегічних і тактичних дій зміцнення національної та у її складі економічної безпеки держави з відповідною сукупністю заходів нормативно-правового забезпечення.

Цілком очевидним є те, що за допомогою нормативно-правової бази формується єдина державна політика, яка являє собою узгоджену, збалансовану, скоординовану систему заходів, в тому числі в сфері забезпечення національної та економічної безпеки держави, адекватних внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» [6], Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» [7], Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року [8]. сталий розвиток національної економіки визнано одним із ключових напрямів реалізації пріоритетів національних інтересів України та забезпечення національної безпеки.

Водночас, розуміння національної безпеки України, як комплексу взаємопов'язаних складових, дає змогу винести на порядок денний її економічний вимір, як один із головних зпоміж інших: воєнного, енергетичного, інформаційного, демографічного та консолідуючого – політичного. Власне такий підхід уможливорює розуміння Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» [7], передбачив розробку не лише Стратегія економічної безпеки України до 2025 року [8], але і ще чотирнадцяти безпекових стратегій та програм [1], усвідомлення масштабів проблеми та здійснення нашої наукової розвідки комплексно.

Зокрема, саме Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року [8] законодавець визначив шляхи досягнення цілей та пріоритетів національних інтересів у сфері гарантування економічної безпеки, найголовніші з яких визначив сталий розвиток економіки, інтеграцію України в європейський економічний простір та розвиток рівноправного взаємовигідного співробітництва з іншими країнами.

Вищевикладені правові акти доводять існування тісного взаємозв'язку між національною безпекою країни, національними інтересами та економічною безпекою. Крім того, з кожним роком у правовому полі цей взаємозв'язок ставав дедалі міцнішим. Доречно згадати ряд інституційних перетворень. Так, окрім створеного у 2016 році Національного антикорупційного бюро України [9] з метою протидії корупційним правопорушенням, які загрожують національній безпеці, у 2017 році законодавець ініціював створення в структурі Апарату РНБО України Службу з питань економічної, соціальної та енергетичної безпеки, а 28 січня 2021 році набув чинності Закон України «Про

Бюро економічної безпеки України» [10], на яке покладено функції проведення аналітичної роботи, пов'язаної з оцінюванням загроз економічній безпеці держави, котра є провідною складовою національної безпеки.

Наразі у своїй праці Ю.М. Харазішвілі [11] наголошує на тому, що саме економічна безпека держави є підсистемою системи вищого рівня – національної безпеки, яка досягається таким рівнем розвитку і таким станом захищеності економіки, які повною мірою забезпечують потреби держави та її громадян у загальному процесі існування даної держави.

Враховуючи результати проведених можна зробити ряд висновків.

По – перше, простежується тісний взаємозв'язок у правовому руслі між національною та економічною безпекою країни, котрі в певній мірі одночасно проводять заходи зниження різних викликів та загроз національним інтересам всієї країни.

По – друге, з проведених досліджень витікає той факт, що економічна безпека держави виступає найважливішою складовою національної безпеки, яка є її стрижнем, тобто основою системи забезпечення національної безпеки.

По – третє, економічна безпека держави характеризується сукупністю умов, за яких забезпечуються захист національних економічних інтересів та утримання соціально-економічних параметрів у межах нормативних значень. Завдяки цьому національна економіка зберігає здатність задовольняти в довгостроковому режимі потреби суспільства, генерувати інноваційні зрушення та реалізувати конкурентні переваги країни в рамках міжнародного розподілу праці.

По – четверте, від рівня економічної безпеки певним чином залежать рівні соціальної, екологічної безпеки та сектору безпеки й оборони, що вказує на наявність єдиної та цілеспрямованої системи.

Список використаних джерел

1. Уханова Н. С. Проблеми протидії негативним інформаційним впливам та захисту інформаційної безпеки людини і суспільства: монографія. Київ- 77 Одеса : Фенікс, 2022. 120 с.

2. Дзьобаня О. П. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія / за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків : Право, 2021. 776 с.

3.Ткачук Т.Ю. Забезпечення інформаційної безпеки в умовах євроінтеграції України: правовий вимір : монографія. К. : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 411 с.

4. Пушака Я.Я., Піцура Я.С. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія. Львів: Ліга-Прес, 2017. 368 с.

5.Онищенко С. В.,Пугач О.А. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження:монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 337 с.

6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

7. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни». Затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL.: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення 20.12.21).

8. Уряд схвалив проект Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року. URL.: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-proektstrategiyi-ekonomichnoyi-bezpeki-ukrayini-na-perioddo-2025-roku> (дата звернення 20.12.21).

9. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141698>

10. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2023 року №1150 – IX. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1150-20>.

11.Харазішвілі Ю.М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. К.: НАН України, Ін-т економіки пром-сті. 2019. 304 с.